

שימשוך".

תא שמע ממשנתנו, שהרי שנינו בה: המוכר ב-19 פירות לחבירו, משך ולא מדד קני.

והא פירות, דברים קלים הם, ובני הגבהה נינהו, וקתני דקני במשיכה, ותיקשי למאן דאמר דברים שדרכן בהגבהה אין נקנין במשיכה?!?

ומשנינן: הכא במאי עסקינן, בשליפי רברבי, במטענים גדולים של פירות, אשר קשה להגביה אותם, (1) ועל כן קונה אותם הלוקח במשיכה. אבל דבר קל שאפשר להגביהו, אין מועילה בו משיכה.

ותמהינן: אי הכי, (2) אימא סיפא: הלוקח פשתן מחבירו, הרי זה לא קנה עד שיטלטלנו ממקום זה למקום אחר, כלומר שיגביהנו. (3) ולדברך, מאי שנא פירות, מאי שנא פשתן?!? (4)

אטו, וכי פשתן בשליפי רברבי מי לא עבדי,

אלמא, מוכח מכאן: מידי ד"בר הגבהה", אי בעי בהגבהה קני ליה, ואי בעי במשיכה קני ליה, חפץ שראוי להגביה אותו, כגון דבר קל, אם ירצה, קונה אותו בהגבהה, ואם ירצה, יקנהו במשיכה.

וקשיא על מה שאמרו: דברים שדרכן להגביה, אין נקנים במשיכה?!? (28)

אמר, תירץ רב נחמן בר יצחק: לא קשיא!

ברייאתא זו לצדדין קתני, שתי הלכות נאמרו כאן בשני מקרים שונים: (29)

מידי דבר הגבהה — נקנה בהגבהה ולא במשיכה.

ומידי דבר משיכה — אף במשיכה הוא נקנה.

לומר: לצדדין קתני, כדלקמן].

28. כתבו הראשונים: הגמרא היתה יכולה לתרץ שמדובר בחפץ שאין דרך להגביהו אלא למשוך אותו, ואף על פי כן קונה הוא בהגבהה, כפי שנתבאר לעיל שהגבהה קונה בכל דבר, וראה מה שביארו הרשב"ם ורבינו יונה מה טעם לא תירצה הגמרא תירוצ זה.

29. ולא נאמרו שתיהן באופן [צד] אחד, אלא זה לצד זה וזה לצד זה.

1. כתב הרמב"ם [מכירה ג ב]: אם היה הטעון של פלפלים או אגוזים ושקדים וכיוצא בהן, והיה גדול שאין אחד יכול להגביהו הרי זה נקנה במשיכה, שאם יתירו יתפרד ויהיה לו בו טורח גדול, וכן כל כיוצא בזה.

2. ראה להלן בהערות ביאור השקלא וטריא בסוגיא כיצד להבין את דברי המשנה והחילוק שבין פירות ופשתן.

3. והא דקתני: עד שיטלטלנו ממקום למקום, הוא משום שכך דרך המגביהים את מקחם, שאינם מגביהים על מנת להניח במקום שהגביהו, אלא מגביהו והולך לו ונטלו לרשותו — רשב"ם. וראה עוד ברבינו יונה.

4. א. כתב הרשב"ם: הגמרא עומדת כאן על שינוי הלשון במשנה; לענין פירות שנינו לשון משיכה, ואילו לענין פשתן שנינו לשון טלטול למקום אחר, וכך מקשה הגמרא:

בשלמא אם נניח שגם דבר קל נקנה במשיכה, אם כן יש לפרש הן את הדין של

וכי אין דרך בני אדם לקשור פשתן בחבילות גדולות!?

ואם בסיפא לעניין פשתן מדובר בחבילות גדולות כמו ברישא, מדוע לא די במשיכה, ואם מדובר בחבילות קטנות של פשתן, מן

הסתם גם ברישא לעניין פירות מדובר בחבילות קטנות, ואיך מועילה בהם משיכה!?(5)

ומשנין: אין להשוות את הסיפא לרישא!

פירות והן את הדין של פשתן בקנין משיכה: בפירות שנינו: "משך", היות ופרי הוא חפץ קטן ועל ידי משיכה כל שהיא נעקר הפרי ממקומו לגמרי.

אבל המזכיר פשתן שהוא ארוך ולא קנה במשיכה מועטת, דעדיין לא נעקר כולו ממקומו, על כן שנינו: "עד שיטלטלנו ממקום זה למקום אחר", כלומר שימשכנו או יגביהנו למקום אחר, שיהיה נעקר כולו ממקום שהיה שם.

אבל אם נאמר שאין משיכה מועילה אלא במטען גדול, ואף מטען של פירות רחב הוא, ולא די במשיכה כל שהיא כדי לקנותו, אם כן שוים הם לגמרי, ומה בין פירות ששנינו בהם לשון משיכה, לבין פשתן ששנינו בו לשון טלטול למקום אחר!?

ב. תוספות כתבו דהכי פריך: בשלמא אי מוקמינן רישא בשליפי זוטרי וכן פשתן בשליפי זוטרי, יש לומר דפשתן בעי הגבהה משום שאין דרכו במשיכה כלל, אבל שאר דברים אף על פי שדרכם בהגבהה נקנים הם אף במשיכה. [כלומר, פירות דרכן בין בהגבהה בין במשיכה, על כן מועילה בהם משיכה; פשתן דרכו בהגבהה דוקא על כן כולו עלמא בעי הגבהה דוקא — רבינו יונה].

אבל השתא דמוקמינן בשליפי רברבי, אמאי פשתן אינו נקנה אלא עד שיטלטלנו דהיינו בהגבהה, והא אורחיה במשיכה כיון שהוא בשליפי רברבי!?

ג. על פירוש רשב"ם כתבו הראשונים: ואין פירוש זה מחזור, דפירות נמי, אפילו לשמואל

דספינה [ראה לעיל עה ב], במשיכה כל דהו סגי להו, שהרי כל פרי ופרי יצא ממקומו, ולא נחלקו רב ושמואל אלא בספינה וכיוצא בה שהוא כלי אחד, ראה ברשב"א, ריטב"א ור"ן. משמע שהרשב"ם סובר: שק גדול של פירות נחשב כחפץ אחד, ואין משיכה מועילה בו אלא כאשר יעקור את כל השק ממקומו הראשון, ולא די במה שכל פרי ופרי שינה את מקומו ביחס לקרקע.

ד. דברי רשב"ם מתאימים לשיטת שמואל הסובר [לעיל עה ב]: אין משיכה מועילה אלא אם כן נעקר החפץ ממקומו הראשון, אבל לדברי רב האומר: כיון שמשך כל שהוא קנה, תיקשי לביאור הרשב"ם, דמאי שנא פשתן מפירות! וכתב רשב"ם אפשר לומר שאף רב מודה לשמואל לעניין פשתן, ולא נחלקו אלא בספינה שהיא על גבי המים, ובתנודה מועטת נחשבת היא כאילו נעקרה במקומה.

וראה מה שהובא לעיל עה ב בהערות שיש מן הראשונים הסובר שבשאר מטלטלין מודה שמואל לרב דסגי במשיכה כל דהו, ובעל כרחך יש לפרש את קושיית הגמרא כשיטת התוספות ושאר הראשונים.

5. כלומר, ואם תאמר: בפירות שנינו לשון משיכה, היות ומועילה בהם משיכה, ובפשתן שנינו לשון טלטול למקום אחר, דהיינו הגבהה, היות ואין מועילה בהם משיכה אלא הגבהה.

תיקשי: מה שנא פירות, מאי שנא פשתן [כפי שנתבאר בפנים]!?

שהרי שנינו: בהמה גסה נקנית במסירה ואין צריך להגביה אותה.

ובהמה הדקה נקנית בהגבהה ולא במסירה, אלו הם דברי רבי מאיר ורבי שמעון בן אלעזר.

וחכמים אומרים: בהמה דקה נקנית במשיכה. (7)

והא בהמה דקה, דבר הגבהה היא, שהרי קלה היא במשקלה, וקתני דקני במשיכה

אמנם, ברישא לעניין פירות מדובר בחבילה גדולה שקשה להגביה אותה, לפיכך קונה אותה הלוקח במשיכה. אבל בסיפא, לעניין פשתן, מדובר בחבילות קטנות, היות ושאני פשתן משאר פירות, דהא משתמיט, מחליק הוא מידי הנושא אותו, ואין יכולים לעשות ממנו חבילות גדולות, על כן אין חבילות פשתן נקנות אלא בהגבהה ולא במשיכה. (6)

אמר ליה רבינא לרב אשי: תא שמע ממשנה בקידושין [כה ב]:

צורך בהגבהה, ויש לדון אם גם לדעת הרמב"ם די במשיכה].

וכתב הראב"ד: בטעון של עצים ופשתן אין צורך להתירו ולהגביה כל עץ ועץ ולברו, אלא אף על פי שהוא טורח עליו להגביהו שלם, ותאמר: אין דרכו בהגבהה, אפילו הכי טפי ניחא ליה בהגבהה יותר מבמשיכה משום דמשתמיט. [נראה שהראב"ד לשיטתו (כפי שכתב הרשב"א, ראה בעמוד א הערה 15), שדבר הנקנה במשיכה אינו נקנה בהגבהה, לפיכך הוצרך לחדש כאן החר הגבהה, אבל לשיטת רוב הראשונים אין כל חידוש בדבריו, ואף בדבר שנוח יותר במשיכה — אם רצה, הרי הוא קונה אותו בהגבהה].

7. לעיל עו א נחלקו הראשונים [ראה שם בתוספות ד"ה ספינה] אם משיכה עדיפה ממסירה, או שמסירה עדיפה ממשיכה.

לדעת רשב"ם: משיכה עדיפה, אם כן לדברי רבי מאיר ורבי שמעון בן אלעזר בהמה גסה נקנית במסירה וכל כן במשיכה, ולדברי חכמים בהמה דקה נקנית במשיכה ולא במסירה.

ולדעת רבינו תם: מסירה עדיפה, ולשיטתו — רבי מאיר ורבי שמעון בן אלעזר אומרים: בהמה גסה נקנית במסירה ולא במשיכה, ולדברי חכמים בהמה דקה נקנית במשיכה וכל שכן במסירה.

6. על פי רשב"ם. [כלומר, שינוי לשון המשנה נובע משינוי דינם של מטען גדול וחבילה קטנה, ומה שחילקה המשנה חילוק זה בין פירות לבין פשתן, אורחא דמילתא הוא שאין עושים חבילות גדולות מפשתן].

ורבינו חננאל פירש: משתמיט — מתנתק, שאף בחבילות גדולות אין דרכו להמשך לפיכך קונה הוא בהגבהה דוקא.

והרמב"ם [מכירה ג ב] כתב: המקבץ עצים או פשתן ועשה מהן טעון גדול שאי אפשר להגביהו, אינו נקנה במשיכה, שהרי אפשר להתיר האגד ולהגביהו עץ עץ וכן כל כיוצא בזה. [ראה מה שהובא לעיל הערה 1].

וכתב ב"כסף משנה" נראה מדברי רבינו שהוא מפרש שאני פשתן שאפשר לשומטו מעט מעט ולהגביהו, [וכן נראה בפירוש רבינו גרשום] ומשום הכי אפילו הוא שליפי רכרי אינו נקנה אלא בהגבהה, והוא הדין לכל דבר שאין טורח כל כך כשישמטנו מעט מעט ויגביהנו. אבל פירות דהיינו כגון אגוזים שקדים ופלפלין דלא מתמטי, כלומר שיש טורח גדול להתירן ולהגביהן מעט מעט נקנין במשיכה. וראה עוד ברבינו יונה.

[לעיל עמוד א כתבו התוספות בד"ה אבל שתכריך גדול של שטרות נקנה במשיכה ואין

לדברי חכמים! (8)

במוכרים. (11)

רב ושמואל דאמרי תרוייהו, שניהם אמרו את הדין דלקמן: האומר לחבירו: כור, שלשים סאה, תבואה בשלשים סלע אני מוכר לך, והתחילו למדוד את התבואה, הרי זה (12) יכול לחזור בו (13) כל זמן שלא מדד לו כור שלם, ואפילו כשהם עוסקים במדידת הפאה האחרונה — לא קנה כלל, ויכול הוא לחזור בו מכל המקח. (14)(15)

ומשנינן: שאני בהמה משאר מטלטלין משום דסרכא, מסתרכת ומתדבקת היא ברגליה בקרקע, ואי אפשר להגביה אותה אלא בקושי, (9) לפיכך הדרך לקנותה הוא במשיכה, אבל שאר מטלטלין הקלים במשקלם נקנים בהגבהה ולא במשיכה. (10)

גם סוגיא זו הובאה כאן היות והגמרא רצתה להוכיח את הדין מברייתא דארבע מידות

11. ובפירוש רבינו גרשום כתוב: רב ושמואל דאמרי תרוייהו נמי לענין מידות מוכר. [כלשון הברייתא ארבע מידות במוכרין].

12. בפשוטו בין מוכר ובין לוקח יכולים לחזור בהם, וראה בהערות הבאות.

13. אפילו אם מדד הלוקח לתוך כליו, ואפילו אם עמד הכלי ברשות לוקח — לא קנה, וכן אם משך הלוקח [או הגביה] את התבואה לא קנה — רשב"ם, וראה בהערה הבאה.

14. כתב הרשב"ם: אף על פי שמשך כט סאין אינה משיכה מעליא, דכור זה חד מקח הוא, ועד דמשך כוליה לא קני, כדאמרינן בפרק הזהב [בבא מציעא מז א] דהיכא דמכר לו חמור בפרה וטלה ומשך את הפרה ולא משך את הטלה שניהם יכולים לחזור בהם משום דלא הויא משיכה מעלייתא.

ובשלחן ערוך רג ב נחלקו הפוסקים בהחליף פרה וטלה בכור חיטים ומשך את הפרה האם קנה בחיטים כנגד דמי הפרה היות והחיטים ראויים להחלק וראה בעליות דרבינו יונה ובי"תיבות המשפט" ר יב.

15. כאשר כלה למדוד את כל הכור, קנה

8. א. ואף שרבי מאיר ורבי שמעון בן אלעזר אומרים: בהמה דקה נקנית בהגבהה, מכל מקום מסתבר שהלכה כחכמים, וראה עוד ברבינו יונה.

9. א. רשב"ם. ורבינו חננאל פירש: דסרכא — שורטת. [ראה ברש"ש ובבבא קמא כב א רש"י ד"ה בסריכא].

ב. מדברי רבינו גרשום משמע שקושיית הגמרא היא מדברי רבי מאיר ורבי שמעון בן אלעזר: מדוע בהמה דקה נקנית בהגבהה, הרי בודאי דרכה במשיכה ולא בהגבהה! [דבריו מתאימים לשיטת הראב"ד שסובר: דברים הנקנים במשיכה, אינם נקנים בהגבהה].

לפירוש רבינו גרשום תירצה הגמרא כך: הא דלא אמרו רבי מאיר ורבי שמעון בן אלעזר בהמה דקה במשיכה, הוא משום שדרך הבהמה היא שכשרוצים למושכה נמשכת היא עצמה לאחריה ופעמים כסבור שמשכה לפנים ולא משכה אלא לאחור, להכי קתני והדקה בהגבהה.

10. כתב בעליות דרבינו יונה: קיימא לן בהך שמעתתא דדברים שדרכן להגביה — בהגבהה אין, במשיכה לא. וכן נפסק ברמב"ם ובשולחן ערוך.

ורבינו חננאל ז"ל כתב: אף על גב דפריקי כל הני, לא סמכינן עלייהו דדחייתא נינהו, ובהדיא קיימא לן דכל מילי מקנו במשיכה.

והניחה הגמרא שברייתא זו מדברת במוכר לו כמות מסויימת של תבואה, והלוקח קונה כל משהו ומשהו מיד כשהוא נכנס אל המדה.

ותיקשי לרב ושמואל שאמרו אין המקח מתקיים עד שימדוד את כל הכמות הנמכרת!?

ומשנינן: כאן מדובר בכגון דאמר ליה מוכר: היין, כמות של שנים עשר לוג, בשנים עשר סלעים, כל לוג (20) ולוג בסלע, אני מוכר לך.

ואם אמר לו: כור תבואה בשלשים סלע, כל סאה וסאה בסלע אני מוכר לך — כל סאה תבואה נחשבת כמקח בפני עצמו, לפיכך, ראשון ראשון קנה. כל סאה וסאה שנמדדה, (16) נקנית ללוקח, ושוב אי אפשר לחזור בו מן המקח של אותה סאה. (18)

תא שמע מברייתא דארבע מידות, שאף קודם שנתמלאה המדה קנה לוקח, ואינו יכול לחזור בו: (19)

אם היתה מדה של אחד מהן, כגון של לוקח — ראשון ראשון שנכנס אל המדה קנה הלוקח מיד, אף שלא נתמלאה המדה.

אחרון, וטעמא דשמואל משום דמספקא לן, וראשון ראשון קנה משום דתפיס ולא מפקינן מיניה. [רב ושמואל נחלקו כאשר אדם אמר שני משפטים סותרים האם המשפט האחרון הוא העיקר ואנו אומרים שדעתו היתה לחזור בו מן המשפט הראשון, או שאנו מסופקים בכונתו]. אם כן נראה דלשמואל לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר, ולרב אין אחד מהם יכול לחזור בו, וקיימא לן כשמואל.

וכתב הריטב"א: אף על גב דגבי תקפו כהן אמרינן אוקי ממונא בחזקת מריה ומציאינן אותה מידו, שאני הכא דתפס ברשות, שהמוכר עצמו מדד לתוך כלי הלוקח.

19. כתב הרשב"ם: הא דקאמר "תא שמע" ולא קאמר "מיתבי", הוא משום שכבר הקשו הרבה מברייתא זו. [בפשוטו, כוונתו שדרך הגמרא הוא שכאשר נאמרת מימרא ויש עליה קושיא, מתחילה משיבים עליה בלשון "מיתבי", ואחר כך באים לברר את העניין בלשון "תא שמע", ואילו כאן הקשו מעיקרא בלשון "מיתבי"].

20. הא דנקט היין ולוגים שהם מדות הלח, ולא כור וסאים כמו מעיקרא, הוא אגב מימרא דרב

הלוקח, ואין יכולים לחזור בהם מן המקח. וראה בעליות דרבינו יונה שתמה איך יחול קניין כל הכור למפרע, הרי בשעה שמדד ומשך כט סאין עדיין לא קנה כלום, ומדוע כאשר מדד את הסאה האחרונה יקנה את הכל!?

ותירץ רבינו יונה בשתי דרכים: א. משיכה ראשונה הועילה לו, ומה שיכול היה המוכר לחזור בו הוא משום שכך היתה דעתו שיוכל לחזור בו מן המקח אם ירצה לחזור בו לפני שכלתה המדידה.

ב. מדובר שהמוכר מדד לתוך כליו של לוקח וכליו קונה לו לאחר שכלתה מדידת כל הכור, וראה עוד ברשב"א.

16. אבל אם מדד רק חצי סאה לא קנה ויכול לחזור בו, ואם מדד סאה ומחצה, סאה הראשונה נקנתה ללוקח ומחצית הסאה עדיין לא נקנתה.

17. והוא שמדד לתוך קופתו של לוקח, והקופה נמצאת במקום שכליו של לוקח קונה לו.

18. כתב בשיטה מקובצת: ראיתי מאן דכתב טעמא דרב דאמר ראשון ראשון קנה הוא משום דסבירא ליה [בבא מציעא קב ב]: תפוס לשון

תא שמע מברייתא, דלא כרב ושמואל:

כשם שאסור לאדם להלוות מעות לחבירו בריבית, כך אסור לו למכור חפץ בזול מחמת הקדמת דמי המקח מראש. (23)

השובר את הפועל בחודש ניסן, כדי לעשות, שיעשה הפועל עמו מלאכה לגורן, בעת אסיפת התבואה אל הגורן, ושילם לו את שכרו מראש — בניסן.

אם התנה השוכר לשלם לפועל: היום בדינר, דינר עבור כל יום מימי עבודתו בזמן הגורן —

ולגורן — יפה שכרו בכל יום סלע [ארבעה א-19 דינרים].

כלומר, אם בשעת הגורן יוכל הפועל להשכיר את עצמו עבור סלע ליום, ועבור הקדמת המעות מניסן, משכיר הפועל את

ומה ששינו ראשון ראשון קנה, אין הכוונה כל משהו ומשהו שנכנס אל המדה, אלא הכונה לכל לוג ולוג.

וכדאמר רב כהנא [בשבת פ ב (21)] "שנתות" היו בהין. בכלי גדול שמיועד למדידת "הין" [שנים עשר לוג], עושים לפעמים "שנתות", כלומר סימנים של חריצים היו בתוך הכלי, כדי שיוכלו למדוד בו גם כמות קטנה יותר. סימן אחד למדת לוג, וסימן שני לשני לוגים וכו'.

הכי נמי בברייתא דידן, שנתות היו במדות.

לפיכך שינו ראשון ראשון קנה. שעל אף שיש בכלי כולו מדת "הין", מכל מקום, אם אמר לו כל לוג בסלע אני מוכר לך, הרי כאשר מילא את הכלי עד לסימן של לוג אחד, קנאו הלוקח, ואינם יכולים לחזור בהם ממקחו של לוג זה. וכן כשמילא את הכלי עד לסימן של שני לוגים, נקנה גם הלוג השני ללוקח. (22)

כהנא.

21. על פי תוספות. והא דלא הביאה הגמרא את המשנה במנחות פז ב הוא משום שרצו לומר שאף בכלי מידה של חול עושים שנתות ודברי רב כהנא בשבת פ ב נאמרו על מדות של חול. והרמב"ן כתב שהיות ורב כהנא תירץ על ידי משנה זו על כן הביאה על שמו. [הרש"ש בגיטין מב ב כיון לדברי הרמב"ן].

22. כתב בעליות דרבינו יונה: דוקא כשיש בה שנתות, אבל אם אין בה שנתות, אף על פי שאמר לו קב במעה אני מוכר לך, לא אמרינן כשיתן שם קב או יותר קנאו, וכגון שהדבר ברור לעין שיש שם קב או יותר, אלא עד שתתמלא

המדה לא קנה, לפי שאין ידוע בכיון מתי יש שם קב מצומצמת, וכשיש שם יותר מקב, נמצא שאין כאן מדידה לקב, שהרי מותר הקב המעורב עם הקב ודאי לא קנאו כיון שאין קב שלם. [וכן דעת הר"י מיגאש שבלא שנתות אינו קונה עד שתתמלא המדה].

ועוד כתב רבינו יונה: ויש לדחות דלהכי אוקמוה בשיש בה שנתות, דלא אורחא דמילתא למכור קב קב בפני עצמו, כיון שאין שם שנתא לקב, ואין ידוע מתי יש שם קב.

23. תשלום ריבית זה נקרא: "אגר נטר לי" כלומר שכר עבור המתנת מעות, שהלוקח ממתין למוכר עד שיתן לו את המקח, שהוא תשלום על מעותיו, ההפרש בין ערך המקח למה שהלוקח